

Подгорець С.В., аспірант,
прокурор Спеціалізованої антикорупційної прокуратури,
Академія адвокатури України, м. Київ, Україна

РОЛЬ ВНУТРІШНЬОГО ПЕРЕКОНАННЯ ПІД ЧАС ДОКАЗУВАННЯ НЕЗАКОННОГО ЗБАГАЧЕННЯ

Корупція загрожує ідеалам демократії, правам людини і правопорядку в цілому, руйнує незалежне управління, доброчесність і соціальну справедливість, перешкоджає конкуренції та економічному розвитку, підриває моральні засади суспільства [1, с. 6].

Одним із різновидів корупційних правопорушень (злочинів) є незаконне збагачення, відповідальність за яке встановлена ст. 368-2 КК України, що потребує окремого підходу до налаштування механізму доказування вказаного злочину. Особлива увага при розслідуванні кримінальних правопорушень (злочинів), передбачених ст. 368-2 КК України, приділяється ролі оперативно-розшукових заходів та використанню спеціальних знань у процесі доказування, науково-технічних засобів, слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, які можуть бути використані як докази у кримінальних провадженнях.

Важливо зазначити, що під час розслідування кримінальних проваджень необхідно в повному обсязі зібрати докази, які зможуть допомогти надати правильну оцінку діям особи, а в подальшому – встановити особу, яка вчинила кримінальне правопорушення (злочин), та притягти її до кримінальної відповідальності. Потрібно, щоб процес, пов'язаний із збиранням доказів, не тільки пройшов необхідні етапи, але й відповідав вимогам, які встановлюються до доказів.

Зазначимо, що докази – це логічна операція обґрунтування істинності якого-небудь судження за допомогою інших істинних і пов'язаних з ним суджень. Доказ складається з трьох елементів: тези (судження, істинність якого обґрунтовують у процесі аргументації); аргументів (доводів або підстав доказу – це вихідні теоретичні чи фактичні положення, за допомогою яких обґрунтовують тезу); демонстрації (логічний зв'язок між аргументом і тезою) [2, с. 15].

У свою чергу, збираючи докази для доведення або спростування вини у незаконному збагаченні, сторони обвинувачення та захисту повинні зберегти юридичні властивості доказів – належність, допустимість, достовірність та достатність. Зробити це досить непросто, оскільки під час розслідування кримінального провадження потрібна повнота, швидкість, всебічність, у зв'язку із чим виникають проблеми із збереженням усіх юридичних властивостей доказів.

Належність доказів – це певна можливість використання у кримінальному провадженні даних та обставин, що підлягають доказуванню, допустимість, в свою чергу, визначається законністю джерела їх отримання, достовірність може означати їх вірне отримання, достатність сідчить про можливість покласти їх сукупність в основу процесуального рішення [2, с. 17]. Саме тому так важливо налагодити процедурний механізм процесу доказування при розслідуванні антикорупційних злочинів, а саме – незаконного збагачення.

Приймаючи фактично одне з вирішальних рішень у кримінальному провадженні – притягнення особи до кримінальної відповідальності, та висуваючи підозру, уповноважена службова особа (слідчий, прокурор) не тільки збирає та досліджує докази, але й задіює внутрішнє переконання у прийнятті такого рішення. Внутрішнє переконання є дуже важливим у процесі доказування кримінальних правопорушень (злочинів). Окреме місце у системі злочинних діянь відведене корупційним правопорушенням (злочинам), які мають специфічних суб'єктів та особливий процес доказування.

Процес доказування включає можливість зібрати, перевірити, дослідити та оцінити докази. Кожна із вказаних стадій має свої особливості, а саме оцінка доказів ґрутується на внутрішньому переконанні уповноваженої службової особи, яка проводить досудове розслідування (слідчий, прокурор), або осіб, які приймають рішення на стадії досудового розслідування (слідчий суддя), і осіб, які приймають рішення на стадії судового розгляду (суд).

Важливими моментами є роль внутрішнього переконання під час оцінки доказів та їхнє правильне закріплення. Внутрішнім переконанням можна вважати тверду впевненість, яка склалася у судді, слідчого судді, прокурора, слідчого у тому, що ними дано правильну оцінку всім наявним у кримінальному провадженні засобам доказування, всім встановленим фактам, і те, що отриманий таким шляхом висновок з усіх питань, які виникли у кримінальному провадженні, є єдино правильним.

Внутрішнє переконання висловлюється лише уповноваженим суб'єктом, яким проводиться досудове розслідування або приймається рішення у кримінальному провадженні. При цьому стадія, під час якої може бути виражено уповноваженою службовою особою внутрішнє переконання, – це оцінка доказів, один з етапів процесу доказування. Внутрішнє переконання ґрунтується на всебічному, повному та неупередженому дослідженні обставин кримінального провадження. Внутрішнє переконання як результат оцінки доказів означає переконання слідчого, прокурора, слідчого судді та суду в достовірності доказів і правильності висновків, яких вони дійшли під час кримінального процесуального доказування.

Підводячи підсумки, можна зазначити, що внутрішнє переконання як

оціночне явище займає особливе місце у процесі доказування корупційних правопорушень та має можливість надати впевненість про правильну оцінку фактів і засобів доказування у кримінальному провадженні.

Література

1. Савченко А.В. Корупційні злочини (кримінально-правова характеристика) / А.В. Савченко – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 168 с.
2. Теорія судових доказів в питаннях та відповідях: навч. посіб. / [Л.Д. Удалова, Д.П. Письменний, Ю.І. Азаров та ін.] – К.: Центр учбової літератури, 2018. – 104 с.

УДК 343.98(043.2)

Расторгуєв О.В., аспірант,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ПРОЦЕСУАЛЬНИЙ СТАТУС СВІДКА НА СТАДІЇ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Із прийняттям у 2012 році Кримінального процесуального кодексу України (далі як КПК України) в новій редакції, незважаючи на численні зміни, які були внесені при подальшому його практичному застосуванні, останній містить у собі безліч дефектів. Однією із таких проблем, яка є наслідком вище вказаних дефектів, є відсутність чіткого та однозначного розуміння поняття інституту повідомлення про підозру. Така неоднозначність усвідомлення сутності норм права призводить до варіативності їх тлумачення як судом, так і сторонами обвинувачення та захисту. Реалізація сторонами наданих процесуальних прав та виконання покладених процесуальних обов'язків через призму власного розуміння норми права позбавляє останніх прийти до єдиної понятійної та правозастосовної думки.

Множинне понятійне розуміння з позиції відповідної процесуальної сторони призводить до неоднозначності практичної реалізації процесуальних норм. Разом із тим, як зазначають деякі практики науковці, зовнішнім проявом такої реалізації є зволікання з прийняттям відповідного процесуального рішення.

Достатність належить до оціночної категорії, тому в кожному кримінальному провадженні за внутрішнім переконанням слідчий, прокурор вирішують питання про достатність рівня підозри, обґрунтування якої (тобто її зміст) лягає в основу процесуального документа. Повідомлення про підозру це суб'єктивне, засноване на відповідній структурі складу злочину, формулювання обвинувачення у формі певної тези, яка лише у процесі досудового розслідування в повному обсязі може перерости у твердження, що оформлюється